

Матвеев Александр Викторович

студент

Института прокуратуры та криминальной юстиции

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Матвеев Александр Викторович

студент

Института прокуратуры и криминальной юстиции

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Matvieiev Alexander

Student of the

Institute of Public Prosecution and Criminal Justice of the

Yaroslav Mudryi National Law University

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ МОДЕРНИЗАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЛУЖБЫ УКРАИНЫ

RELEVANT PROBLEMS AND WAYS OF MODERNIZATION OF THE CIVIL SERVICE OF UKRAINE

Анотація. В статті проаналізовано процес модернізації державної служби України в умовах державотворчих процесів та здійснення реформування правової системи країни.

Ключові слова: державний службовець, правовий, статус, посада, принцип.

Аннотация. В статье проанализирован процесс модернизации государственной службы Украины в условиях становления государственности и реформирования правовой системы.

Ключевые слова: государственный служащий, правовой статус, должность, принцип.

Summary. The article is concerned with the modernization process of the civil service of Ukraine in the conditions of the state-building processes and reformation of the legal system of the country.

Key words: civil servant, legal status, position, principle.

Сьогодні в Україні на шляху її європейської інтеграції відбувається інтенсивне реформування вітчизняного законодавства з урахуванням європейських стандартів. У числі реформаційних перетворень важливе місце посідає реформування правового регулювання державної служби як одного з основоположних державних інститутів. Без сумніву, від високого рівня організаційно-правового забезпечення функціонування цього інституту, професіоналізму, фаховості, сумлінного ставлення державних службовців до виконання своїх посадових обов'язків, глибокого розуміння ними сучасних соціально-політичних змін у нашій дер-

жаві та ідеологічної суті глобальних, засадничих перетворень у нашому суспільстві багато в чому залежить успіх перманентних реформаторських процесів у нашій країні. Адже одним із основних суб'єктів формування державної політики у різних сферах і галузях державного будівництва та подальшої її реалізації у практичній діяльності різних державних органів є державні службовці [1, с. 60].

Державне управління в Україні наразі перебуває на важливому етапі свого перетворення. Це підтверджується прийняттям нових нормативно-правових актів, що регулюють діяльність органів влади, зокре-

ма нового Закону України «Про державну службу», який набув чинності 01 травня 2016 року.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження стану державної служби, шляхи її модернізації та реформування визначається рядом факторів, а саме: розвитком державності України та державотворчих процесів; становленням правової, демократичної, соціальної держави з соціально-орієнтованою економікою; потребою підвищення конкурентоздатності української економіки; оновленням цілей, завдань, функцій державної служби, спрямованих на задоволення потреб населення, забезпечення прав і свобод людини і громадянина; запровадженням в Україні адміністративної реформи; необхідністю забезпечення результативності та ефективності державної служби; створенням умов для підвищення авторитету, іміджу та суспільного статусу державного управління.

Метою дослідження є визначення завдань і функцій державної служби в умовах модернізаційних перетворень в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади обґрунтування процесів створення і функціонування державної служби розглядаються у фундаментальних працях видатних українських науковців: В. Б. Авер'янова, Ю. П. Битяка, С. Д. Дубенко, В. М. Князева, О. Ю. Оболенського, В. І. Лугового, Н. Р. Нижник та ряду інших науковців.

Виклад основного матеріалу. Державна служба є ключовим елементом системи державного управління, від ефективного функціонування якого залежить дотримання конституційних прав та свобод громадян, послідовний і сталий розвиток країни.

Термін «державна служба» охоплює такі основні сфери, як професійну діяльність соціального прошарку суспільства, наукову і освітню галузі. Важливо, що функціонування цих сфер унормовано відповідною галуззю законодавства. Розглядаючи поняття державної служби як професійної діяльності соціального прошарку суспільства, насамперед слід проаналізувати визначення служби в загальному розумінні.

Під службою розуміють діяльність, пов'язану з керівництвом, управлінням, прогнозуванням, плануванням, контролем, наглядом, обліком тощо. При цьому працівники, залучені до служби, створюють цінності управління або реалізують його функції. Отже, служба — це вид діяльності людини, система установ, певний соціально-правовий інститут, створення управлінських цінностей тощо. Особливим видом служби є державна служба [2, с. 22].

Слід зазначити, що довгий час поняття «державний службовець» не знаходило чіткого тлумачення і не було відображене в Законі України «Про державну службу». Це стало причиною наукових дискусій, щодо трактування даного терміну. Більшість правників визначали «державного службовця» як

особу, що проходить якийсь певний вид служби (державної, громадської). Причому службовці виконують специфічні функції в межах суспільного поділу нефізичної праці [3, с. 218].

Державні службовці, здійснюючи свою діяльність, посідають в тому або іншому державному органі певні посади та можуть бути посадовими особами.

З огляду на важливість і роль посади в інституті державної служби, це питання не втрачає своєї актуальності та активно розробляється на науковому рівні. Існують різні підходи до розробки даної проблеми, але незважаючи на їхню різноманітність, фахівці практично єдині в своєму баченні поняття «посади». Її визначають як одну з ознак організаційного та правового положення державного службовця.

Посада — первинний осередок, вихідна організаційно-структурна одиниця державних органів, державних підприємств, установ, організацій, що визначає службове місце і становище учасників управлінського процесу. Посада є юридичним описом соціальної позиції особи, що її займає. Ця категорія, притаманна службовцю; відповідно, державна посада — державному службовцю. Вона об'єднує в собі всі основні елементи організаційного і правового статусів особи, що її займає. Державна служба в Україні здійснюється із дотриманням певних принципів. Під принципами державної служби слід розуміти вихідні ідеї, що визначають її характер, найважливіші юридичні вимоги, що адресуються суб'єктам права.

За Законом України «Про державну службу» від 1993 року до системи принципів державної служби віднесено принципи: служіння народу України; демократизму і законності; гуманізму і соціальної справедливості; пріоритету прав людини і громадянина; професіоналізму, компетентності, ініціативності, чесності, відданості справі; персональної відповідальності за виконання службових обов'язків і дисципліни; дотримання прав і законних інтересів органів місцевого і регіонального самоврядування; дотримання прав підприємств, установ і організацій та об'єднань громадян.

Новий закон за змістом багато в чому запозичує більшість із цих принципів, при цьому більш вдало і лаконічно трактує їх назву і визначення. Проте містить і цілий ряд нових принципів [1, с. 63]. А саме: верховенства права; законності; професіоналізму; патріотизму; добросовісності; ефективності; забезпечення рівного доступу до державної служби; політичної неупередженості; прозорості тощо [4].

Побудова соціальної, правової демократичної держави, яка маніфестується усіма пострадянськими країнами, є і метою вітчизняного державотворення. Завданням науки державного управління стає створення нової політико-управлінської парадигми, яка б відповідала сучасним вимогам розвитку демократичної держави. Тому державна політика, яка охоплює

всі сфери й напрями людської життєдіяльності, має спиратися на принципи та закономірності системної трансформації суспільства, бути чітко визначена за пріоритетами, що мають дедалі більше розкривати саме соціальний характер усієї державної політики [5, с. 123].

З метою законодавчого упорядкування державної політики у сфері державної служби Кабінетом Міністрів України було затверджено «Положення про Національне агентство України з питань державної служби» — Постанова № 500 від 01 жовтня 2014 року. Згідно із цією постановою, головне місце в системі управління посідає центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державної служби, яким є Національне агентство України з питань державної служби (НАДС). НАДС є органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

Правовий статус державних службовців заслуговує особливої уваги, адже це особливий вид спеціально визначених і гарантованих державою норм, що характеризують місце державного службовця в суспільстві. Державні службовці — це спеціальні суб'єкти публічного права, які в межах публічно-службових відносин створюють умови і забезпечують реалізацію конституційно-правового статусу інших громадян.

Важливо також зазначити, що поняття правового статусу держслужбовця складається з правового та організаційного аспектів. Правовий аспект статусу державного службовця обумовлений змістом державно-службових правовідносин. Він визначається Конституцією України, Законами України «Про державну службу», «Про службу в органах місцевого самоврядування» та іншими нормативно-правовими актами, які встановлюють вихідні концептуальні положення щодо формування сучасної кадрової політики в центральних і місцевих органах виконавчої влади та місцевого самоврядування, а також шляхи її модернізації відповідно до сучасних потреб держави, суспільства та особистості. Характеризується даний аспект сукупністю прав, обов'язків, повноважень та обмежень.

Державна служба є професійною діяльністю, спрямованою на забезпечення стабільності та гуманізму управління. Водночас державна служба здійснює завдання та функції держави та має відповідний адміністративно-правовий статус.

Інститут державної служби в Україні є системою норм права, що регламентує публічно-владну діяльність державних органів, у рамках виконання завдань і реалізації у межах своєї компетенції функцій державної політики.

Адміністративно-правове забезпечення інституту державної служби в Україні — це система загальних і спеціальних правових актів, у яких містяться норми, що регулюють побудову, організацію, функціо-

нування відповідних органів, структур і підрозділів та діяльність їх особового складу.

До принципів реформування адміністративно-правового забезпечення вітчизняної моделі державної служби необхідно віднести:

- принцип еволюційного оновлення її моделі;
- принцип переорієнтації державної служби, із урахуванням безумовного пріоритету людини, на забезпечення та захист її прав і свобод;
- принцип програмного цільового розвитку системи державної служби;
- принцип адаптації вітчизняного законодавства до права ЄС та імплементації стандартів Ради Європи та ООН, запозичення позитивного досвіду європейських демократичних держав;
- принцип стимулювання реформування державної служби через якісно нові підходи до оцінювання та атестації державних службовців.

Проходження державної служби є основним чинником державної служби, тому сутність реформування відповідних правових інституцій полягає насамперед в удосконаленні кадрово-службових механізмів.

Адміністративно-правовий статус державного службовця складається із визначених у нормах чинного законодавства його правах, обов'язках і компетенції, вимог до кандидата на посаду службовця та умов проходження ним служби. Водночас, будь-який державний службовець має статус громадянина, який автоматично стає елементом статусу державного службовця.

В організаційно-правовому аспекті, проходження державної служби є сукупністю елементів, які визначають структуру та послідовність проходження державної служби, як система взаємообумовлених і взаємопов'язаних елементів: встановлення державної посади; прийняття на службу, ротація, службове розслідування, заохочення, юридична відповідальність, припинення державної служби.

Заходи з реформування системи державної служби зумовлюють потребу в наступних змінах у системі адміністративного законодавства щодо державної служби:

- приведення цього законодавства у відповідність з правами ЄС та міжнародними стандартами ООН, Ради Європи та міжнародних технічних стандартів менеджменту;
- запровадження у національне законодавство про державну службу елементів програмного правового регулювання, зокрема щодо встановлення завдань, окреслення форм стратегування, прогнозування та планування;
- чітке законодавче визначення форм і порядку відповідальності державного органу та особистої відповідальності працівників державної служби, із урахуванням діяльності адміністративних судів;
- законодавче врегулювання процедур надання управлінських послуг державними службовцями.

В Україні склалися усталені програмно-регулятивні механізми реформування державної служби, виник взаємозв'язок комплексних програм із нормами законодавства у сфері державної служби та відповідними підзаконними актами.

Висновки. Дослідження теми державної служби, її організації та діяльності тісним чином пов'язано із вивченням питання державного управління. Для більшості країн посткомуністичного простору, у тому числі й України, — це є порівняно новою сферою наукових пошуків та правотворчої діяльності.

Така ситуація зумовлена історичним контекстом існування нашої країни, а саме тим, що в умовах існування радянської системи державне управління розглядалось як досить вузька спеціальність у межах адміністративного права і здійснювалось відповідно до потреб партійного керівництва та було підпорядковане загальносоюзній системі.

Здобуття незалежності Україною, демократичні зміни в державі сприяли виникненню та розвитку вивчення державного управління в межах окремої наукової галузі.

Література

1. Гончарук С. Т. Нова державна служба України: поняття, ознаки та принципи / Гончарук С. Т. // Юридичний вісник. — 2016. — № 38. — С. 60–65.
2. Ковбасюк Ю. В. Державна служба: підручник у 2 томах / Ковбасюк Ю. В., Оболенський О. Ю., Серьогін С. М. — Київ-Одеса: НАДУ, 2012. — Т 1. — С. 372.
3. Олійник І. Л. Теоретико-правовий огляд понятійно-категоріального апарату «державний службовець», «посадова особа», «керівник» / Олійник І. Л. // Право і суспільство. — 2013. — № 6. — С. 217–221.
4. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889 [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.
5. Реформування державної політики в Україні: теоретико-методологічні засади дослідження та впровадження: навчально-наукове видання / Ребкало В. А., Тертички В. В., Шахова В. А. [та ін.]. — Київ-Львів: НАДУ, 2012. — 352 с.